

Rapport NOST

Tredje tertial 2023

Om rapporten

Gjennom [Handlingsplanen for et bedre smittevern](#) har HOD gitt i oppdrag til norske helseinstitusjoner å iverksette elektronisk overvåking av håndhygiene. Overvåkingen skal gjennomføres i tråd med anbefalingene i [Nasjonal standard for observasjon av håndhygiene](#).

Folkehelseinstituttet har ansvar for å sammenstille nasjonale data om etterlevelse av håndhygiene i helseinstitusjoner. Sammenstillingen publiseres gjennom tertialvise rapporter som publiseres på instituttets hjemmeside, i [Håndbok for NOST](#).

Denne rapporten beskriver data om etterlevelse av håndhygiene ved norske helseinstitusjoner observert i tredje tertial 2023 (1. oktober til 31. desember). Observasjonene er utført ved bruk av NOST (Nasjonal løsning for observasjon av smitteforebyggende tiltak i helsetjenesten), av observatører som har gjennomgått standardisert opplæring. Løsningen er hovedsakelig tatt i bruk i spesialisthelsetjenesten. NOST vil oppdateres våren 2024. Det vil blant annet gjøres tilpasninger for bruk i primærhelsetjenesten.

Innhold

1. Sammendrag	2
2. Datagrunnlag.....	2
3. Observasjon av håndhygiene ved bruk av NOST	4
4. Resultater	5
3.1 Etterlevelse av håndhygiene etter indikasjoner.....	5
3.2 Etterlevelse av håndhygiene etter profesjon.....	8
3.3 Etterlevelse av håndhygiene etter avdelingstype	11
VEDLEGG	15
1. Oversikt over datagrunnlag for rapport om etterlevelse av håndhygiene ved norske sykehus, andre tertial 2023	15
2. Andel av ulike kombinasjoner av indikasjoner i datagrunnlaget for andre tertial 2023.....	16

1. Sammendrag

Resultatene fra tredje tertial 2023 viser, som for første og andre tertial, relativ høy etterlevelse av håndhygiene med et samlet gjennomsnitt på 75,7%. Resultatene viser fortsatt betydelig differanse i etterlevelse mellom ulike profesjoner og ulike avdelingstyper, og indikerer et klart forbedringspotensial for flere grupperinger.

Håndhygiene er oftest observert i forbindelse med opprettelse av pasientkontakt (gruppe A, 34,6% prosent av totalt antall observasjoner) og avslutning av pasientkontakt (Gruppe D, 47,6% prosent av totalt antall observasjoner).

Det er relativt store forskjeller i etterlevelse knyttet til indikasjonstyper. Som i første og andre tertial er det høyest etterlevelse i situasjoner hvor pasientkontakten avsluttes (83%), og etter kontakt med kroppsvæske (79%), mens det er lavest etterlevelse før pasientkontakt (67%).

Resultatene viser ingen forskjell i etterlevelse mellom observasjoner utført i avdelinger som er tilfeldig trukket og avdelinger som er valgt ut etter ønske.

2. Datagrunnlag

For tredje tertial 2023 er det innrapportert total 2298 observasjoner fra 71 ulike avdelinger ved 19 sykehuslokasjoner, og 10 observasjoner fra en kommunal helseinstitusjon.

Figur 1 gir en oversikt over sykehus som har rapportert inn data i 2023, samt antall observasjoner de har rapportert inn per tertial.

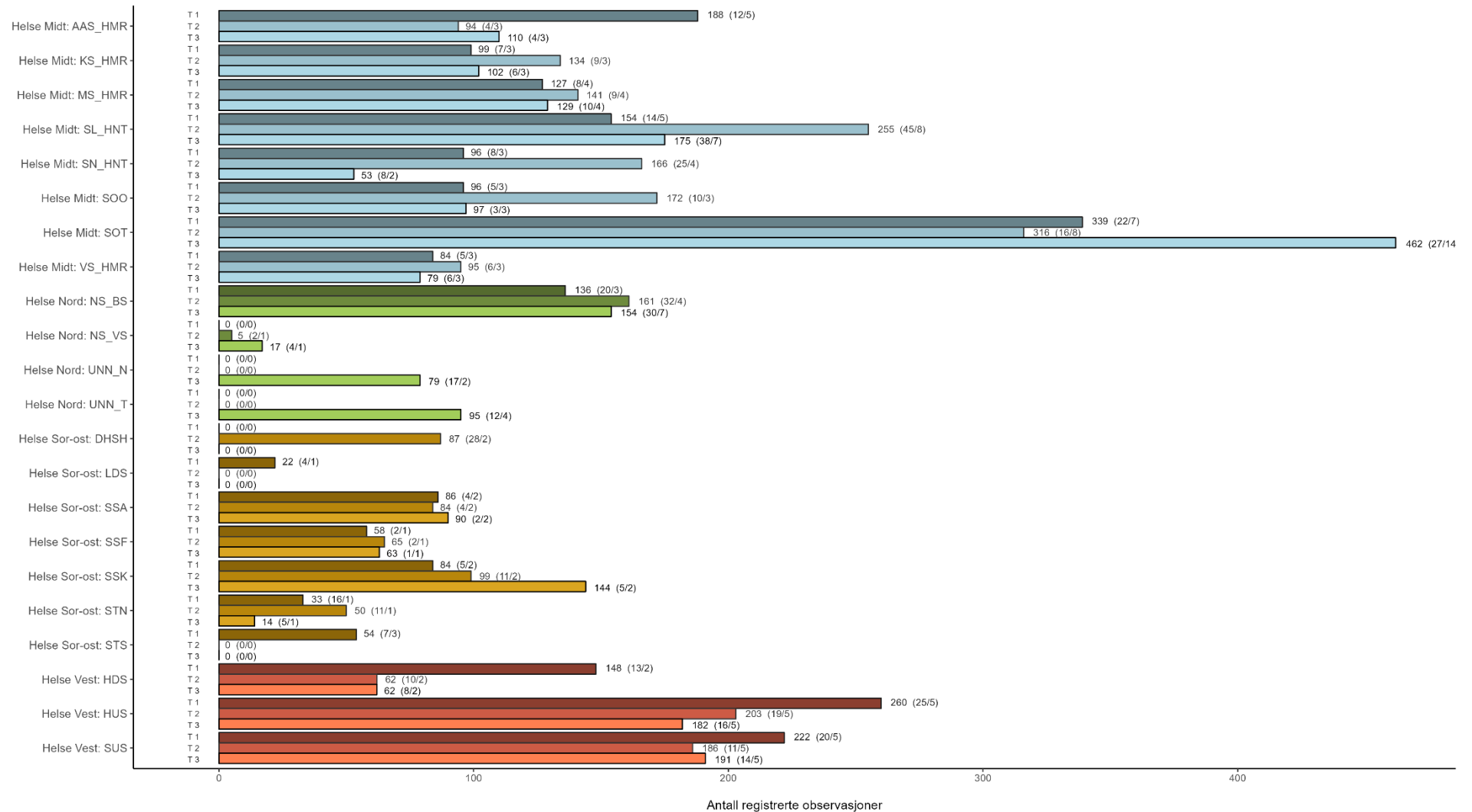
Etttersom det kun er ett sykehjem som har rapportert inn data for tredje tertial, vil analyse av disse dataene ikke presenteres i rapporten.

I vedlegg 1 finnes en mer detaljert oversikt over datagrunnlaget, inkludert antall sesjoner som er innrapportert fra hver institusjon, hvor mange avdelinger det er rapportert fra samt hvor stor andel av observasjonene som er rapportert inn fra den enkelte institusjon.

Av totalt 2298 observasjoner fra sykehus som er innrapportert til den nasjonale databasen tredje tertial 2023, er 1645 (71,6%) gjennomført ved avdelinger som i forkant er tilfeldig trukket ut, jamfør anbefalingene i [Nasjonal standard for observasjon av håndhygiene](#).

Analysene av dataene viser at etterlevelsen av håndhygiene var tilnærmet lik i avdelinger som er tilfeldig trukket (76,1%) sammenlignet med det fulle datasettet (75,7%). Som i rapporten fra første og andre tertial 2023, er det derfor valgt å legge det samlede datasettet (N= 2298) til grunn i analysene.

I mange av figurene og tabellene i rapporten presenteres også data fra første og andre tertial, for sammenligning. Det gjøres oppmerksom på at det totale antallet observasjoner for sykehus for tertial 1 og 2 er endret fra tidligere rapporter. For første tertial er antall observasjoner endret fra N= 2274, til N= 2286 og i andre tertial er antallet endret fra N= 2262 til N= 2375. Årsaken er at enkelte sykehus har ettersendt data for tertial 1 og 2 etter at rapportene ble publisert.

Figur 1. Oversikt over datagrunnlaget for rapport om etterlevelse av håndhygiene ved norske helseinstitusjoner i første, andre og tredje tertial 2023 (T1 (N=2286), T2 (N=2375), T3 (N=2298)). Etter hver stolpe angis antall observasjoner. I klamme angis antall sesjoner og antall avdelinger observasjonene ble utført ved (sesjoner/avdelinger)

3. Observasjon av håndhygiene ved bruk av NOST

Ved bruk av NOST registreres hvorvidt helsepersonell utfører håndhygiene når der er indikert (anbefalt) etter [modellen for håndhygiene](#). En indikasjon beskriver en årsak til at håndhygiene bør utføres. I henhold til modellen er det fire indikasjoner for håndhygiene i forbindelse med pasientkontakt:

1. Før kontakt med pasienten eller pasientens omgivelser
2. Før rene/aseptiske oppgaver
3. Etter kontakt med kroppsvæske
4. Etter kontakt med pasienten eller pasientens omgivelser

Håndhygiene bør utføres i alle situasjoner hvor en eller flere indikasjoner er til stede. En situasjon hvor en eller flere indikasjoner er til stede kalles en anledning for håndhygiene.

Ved en anledning for håndhygiene kan det være en eller flere indikasjoner for håndhygiene til stede. Eksempelvis er det to indikasjoner til stede når en helsearbeider på en flersengsstue er ferdig med å bistå en pasient (indikasjon 4) og forflytter seg til neste pasient (indikasjon 1). Det er to indikasjoner til stede i situasjonen, men kun behov for å utføre håndhygiene en gang, og derfor kun en anledning og en registrert observasjon.

Ettersom det kan være flere indikasjoner til stede ved en anledning for håndhygiene er de ulike kombinasjonene av indikasjoner gruppert i fem grupper for enklere fremstilling av data. De ulike kombinasjonene av indikasjoner som inngår i gruppen er beskrevet i parentes:

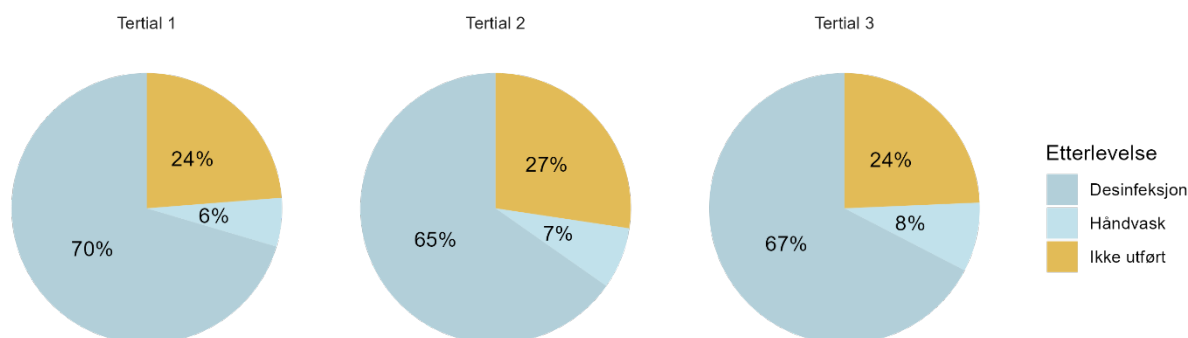
- A. Før pasient (1, 1+2)
- B. Før aseptisk (2, 3+2)
- C. Etter kroppsvæske (3)
- D. Etter pasient (4, 3+4)
- E. Overgang mellom pasienter (4+1, 3+4+1, 3+1, 3+1+2, 4+2, 4+1+2, 3+4+1, 3+4+2)

Det presenteres også figurer hvor etterlevelse fremstilles etter de fire indikasjonene i modellen. Ved vurdering av disse fremstillingene må man være oppmerksom på at en observert anledning hvor det er flere indikasjoner til stede vil registreres som en observasjon flere ganger, en gang per indikasjon. Det samlede antall observasjoner er derfor høyere enn faktisk antall observerte anledninger.

Som vist i vedlegg 2, er det ved 319 (13,9%) av 2298 registrerte observasjoner angitt 2 eller flere indikasjoner. Ved 292 (12,7%) av disse er det registrert to indikasjoner, og ved 27 (1,2%) tre indikasjoner. I fremstillinger hvor antall enkeltstående observasjoner er benyttet som datagrunnlag er derfor det totale antallet 2644 (N), mot 2298 i fremstillingene hvor indikasjonene er gruppert som registrert ved observasjon.

4. Resultater

Resultatene for tredje tertial 2023 viser en samlet etterlevelse av håndhygiene i sykehus på 75,7%, mot 76,2% og 72,6% i første og andre tertial (figur 2).

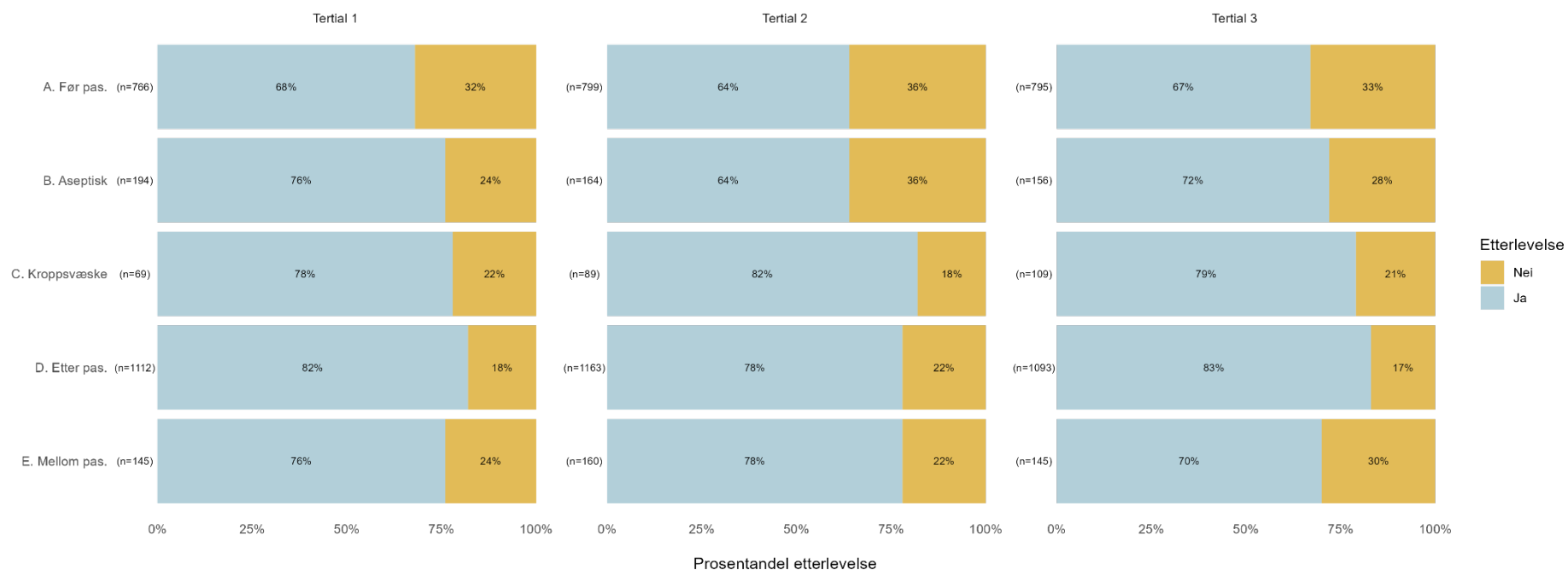

Figur 2. Registrert etterlevelse for observasjoner utført i 1.tertial (N= 2286), 2. tertial (N=2375) og 3. tertial (N=2298) 2023

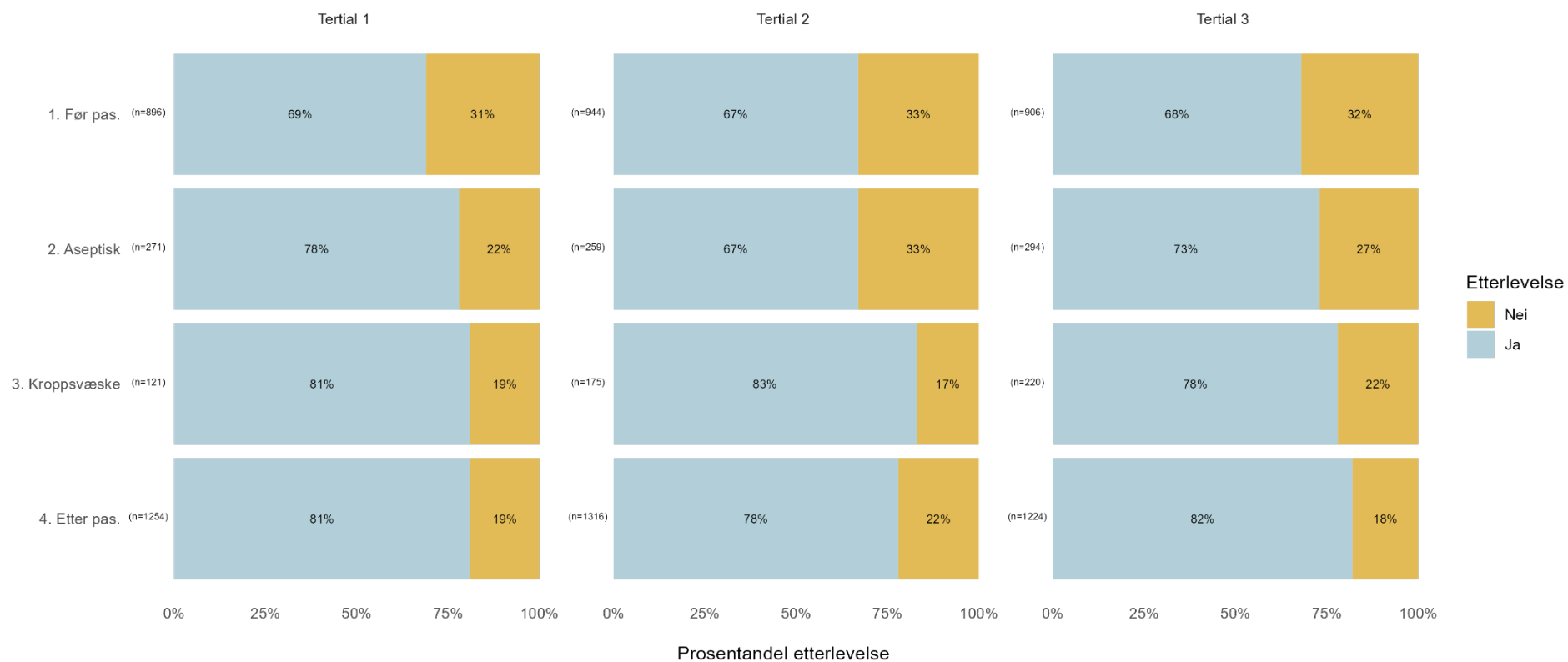
4.1 Etterlevelse av håndhygiene etter indikasjoner

Figur 3 gir en oversikt over etterlevelse for grupper av indikasjoner (A-E) per tertial i 2023, mens figur 4 gir en oversikt over etterlevelse for enkeltindikasjoner (1-4). Grupper av indikasjoner er beskrevet i kapittel 3.

Som figurene viser er den samlede etterlevelsen av håndhygiene lavest før pasientkontakt og før rene/aseptiske oppgaver, og høyest etter pasientkontakt og etter kontakt med kroppsvæsker.

Figur 3. Etterlevelse per indikasjon (5 grupper: A-E) registrert i 1., 2. og 3. tertial. Etterlevelse er angitt med Nei = Ikke utført eller Ja = Utført med håndvask eller hånddesinfeksjon. Antall observasjoner er angitt i klamme (n) og omfatter alle observasjoner innen hver gruppe av indikasjoner per tertial.

Figur 4. Etterlevelse per indikasjon når kombinasjoner av indikasjoner er splittet opp i enkeltindikasjon fra 1 til 4, 1. (N=2542), 2. tertial (N=2694) og 3. tertial (N=2644). Antall hendelser er angitt i klamme (n) og omfatter alle observasjoner innen hver indikasjon per tertial.

4.2 Etterlevelse av håndhygiene etter profesjon

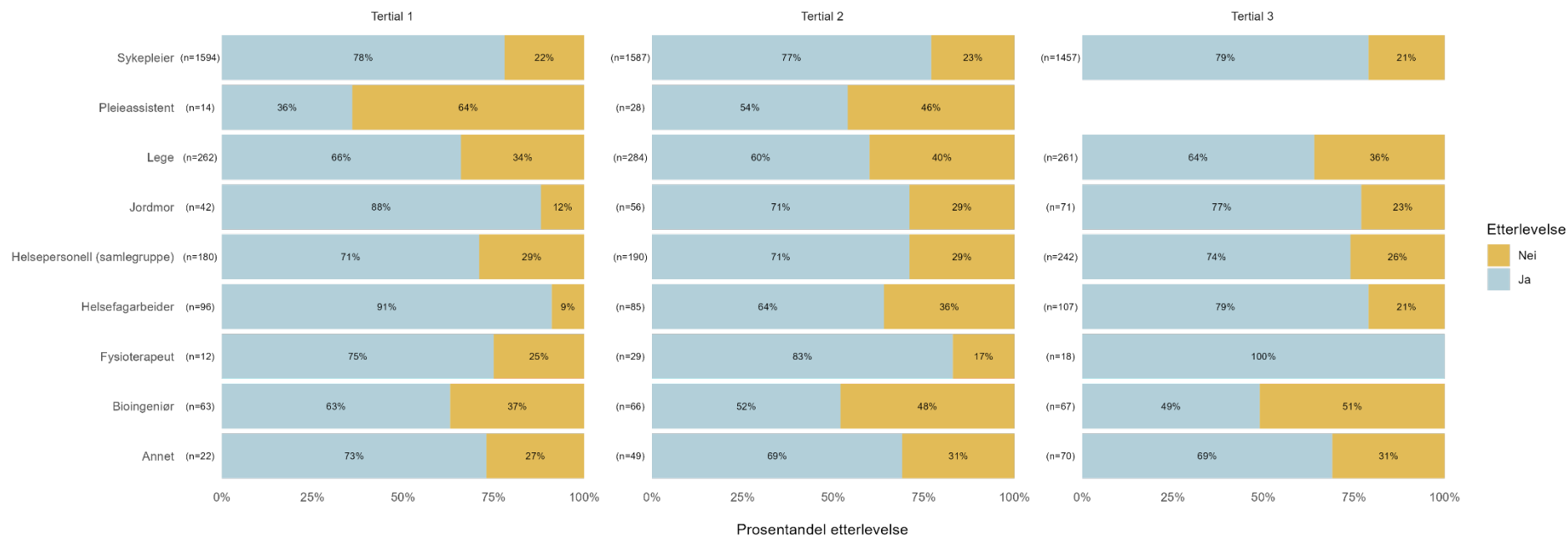
Etterlevelse av håndhygiene varierer mellom yrkesgrupper. Som vist i figur 5, er det stor variasjon i antall observasjoner inkludert fra de ulike yrkesgruppene. For flere profesjoner er det få observasjoner, og resultatene må derfor tolkes med varsomhet. Sykepleiere, leger og helsepersonell (samlegruppe) er de yrkesgruppene med flest observasjoner for hvert tertial. I tredje tertial har sykepleiere en samlet etterlevelse på 79%, leger på 64% og helsepersonell (samlegruppe) 74%.

I figur 6 og 7 presenteres samlede resultater for 2023 for den enkelte profesjon. I figur 6, gis en oversikt over etterlevelse for den enkelte profesjon fordelt på grupper av indikasjoner, i figur 7, etter enkeltindikasjoner.

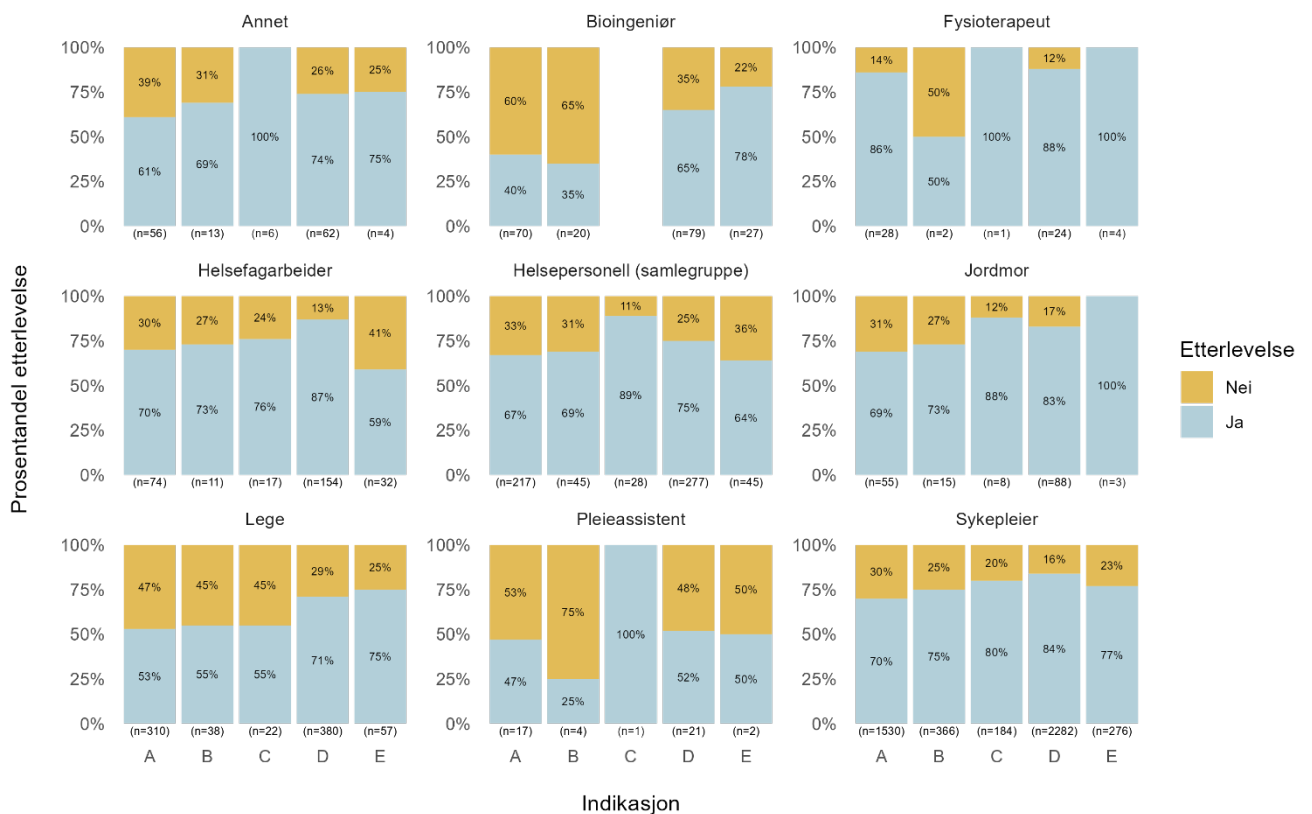
Som vist i figur 6 og 7 er det for hver av yrkesgruppene flest observasjoner av anledninger hvor indikasjon 4 er til stede (etter pasientkontakt, gruppe D), og nest flest av situasjoner hvor indikasjon 1 (før pasientkontakt, gruppe A) er til stede. Som vist i vedlegg 2 utgjør gruppe A (før pasientkontakt) 34,6% av de samlede observasjonene, gruppe B (føre rene/aseptiske oppgaver) 6,8%, gruppe C (etter kontakt med kroppsvæsker) 4,7%, gruppe D (etter pasientkontakt) 47,6%, og E (mellom pasienter) 6,3%.

Med utgangspunkt i enkeltindikasjoner (figur 7), viser resultatene at sykepleierne har en etterlevelse før pasientkontakt på 71%, helsepersonell på 66% og leger på 56%. Etter pasientkontakt har sykepleiere etterlevelse på 83%, helsepersonell på 74% og leger på 71%.

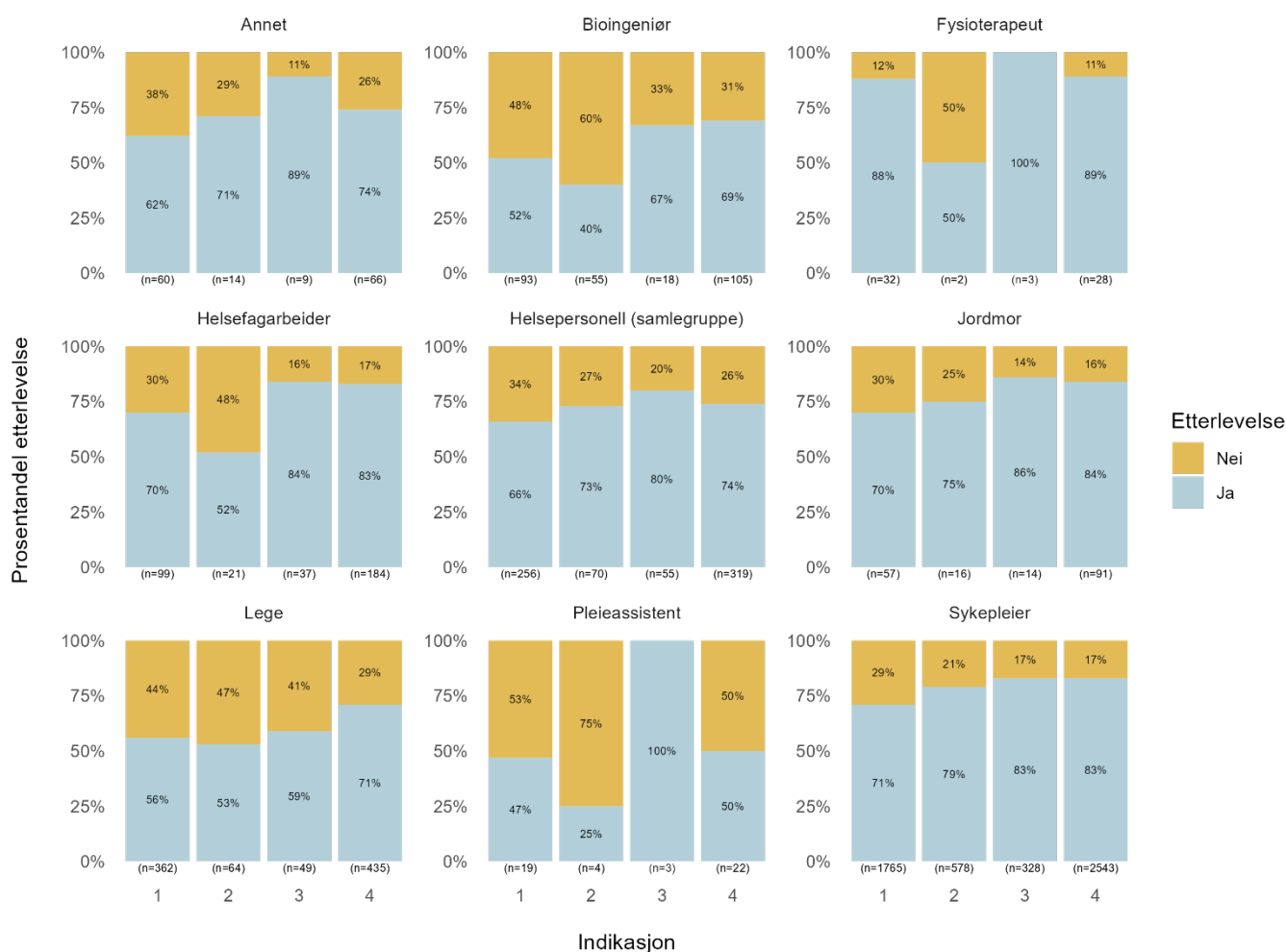
Figur 6 og 7 viser at sykepleiere er den gruppen med jevnes etterlevelse når man ser på enkelt indikasjoner. Resultatene for leger og samlegruppen for helsepersonell viser større variasjon i etterlevelse for ulike indikasjoner, men klart høyest etterlevelse etter pasientkontakt og etter kontakt med kroppsvæsker.

Figur 5. Etterlevelse ved observasjoner registrert i 1., 2 og 3tertial, fordelt på profesjon. Antall observasjoner er angitt i klamme (n) og omfatter alle observasjoner innen hver profesjon per tertial. Det er kun tatt med resultater dersom n omfatter mer enn 10 observasjoner (N=6952).

Figur 6. Etterlevelse per grupper (A-E) av indikasjoner registrert siden oppstart i 2023, fordelt på profesjon. Det er kun tatt med resultater dersom registreringer per profesjon omfatter mer enn 10 observasjoner (N= 6955)

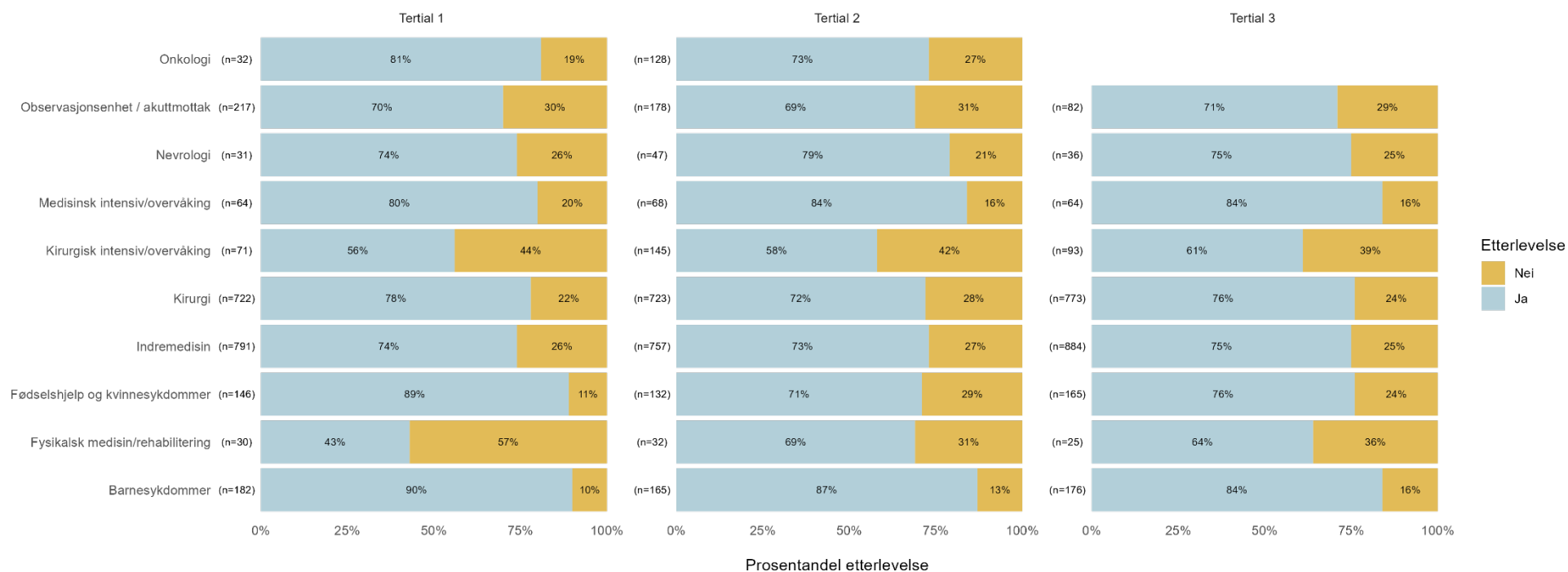

Figur 7. Etterlevelse per enkelt-indikasjon registrert siden oppstart i 2023, fordelt på profesjon. Det er kun tatt med resultater dersom registreringer per profesjon omfatter mer enn 10 observasjoner (N= 7876)

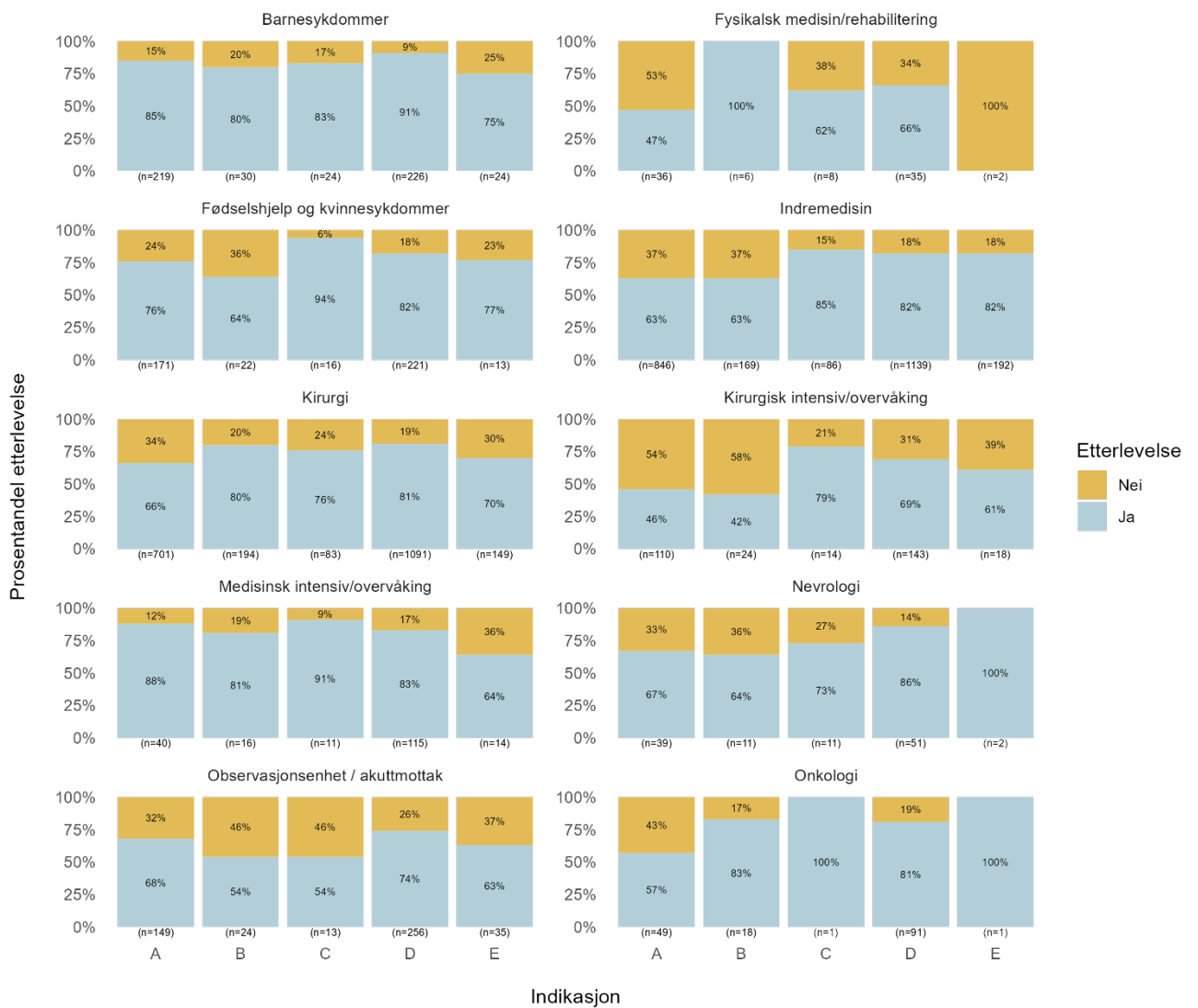
4.3 Etterlevelse av håndhygiene etter avdelingstype

Figur 8. gir en oversikt over etterlevelse av håndhygiene i første, andre og tredje tertial ved ulike avdelingstyper. For enkelte avdelingstyper er det svært få observasjoner, noe som må hensyntas ved tolkning av resultatene. Resultatene fra de tre tertial er i stor grad sammenfallende. Etterlevelsen i tredje tertial varierer mellom 61% og 84% mellom ulike avdelingstyper.

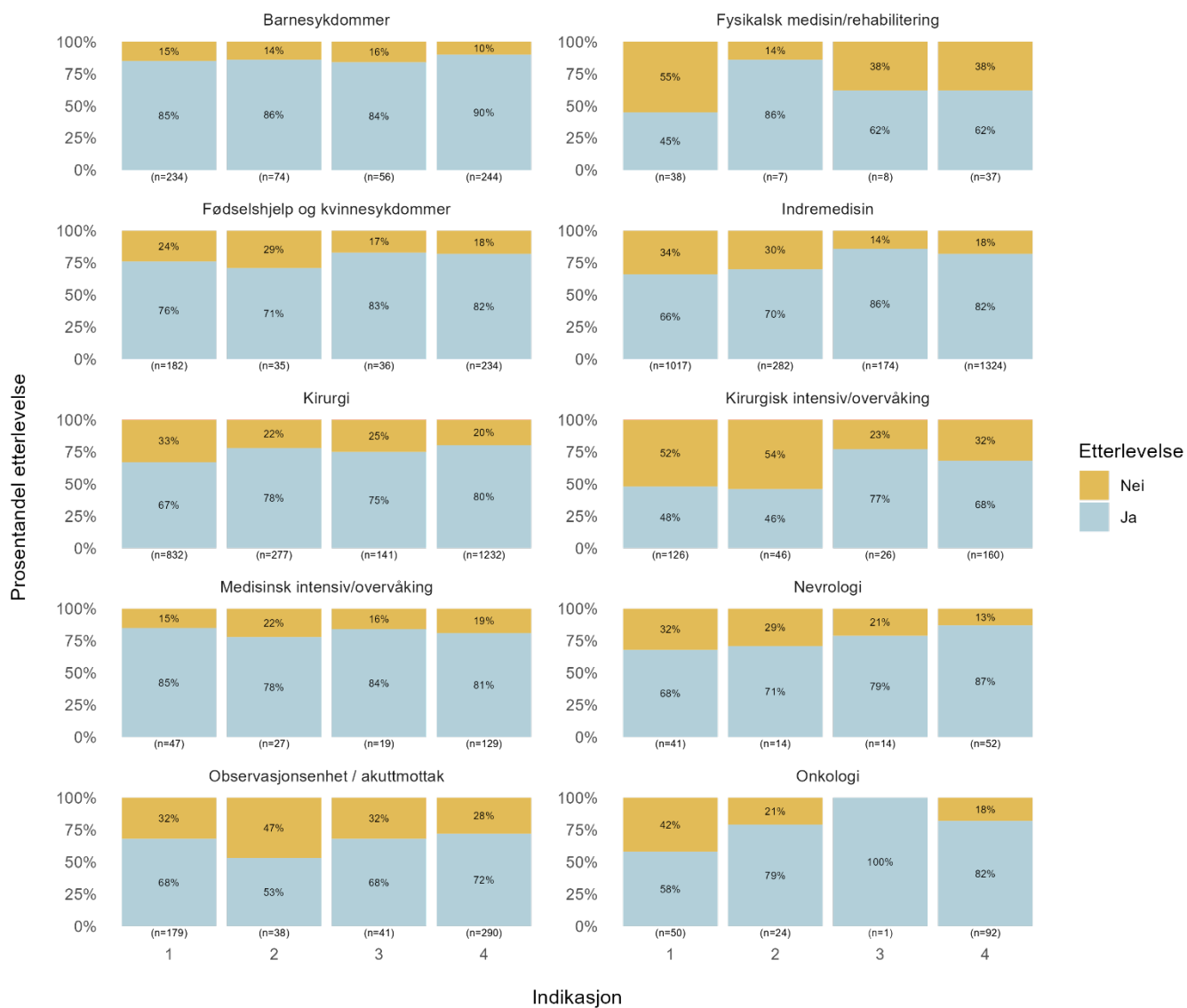
I figur 9. og 10. presenteres samlede resultater for 2023 for den enkelte avdelingstype. Figur 9. gir en oversikt over etterlevelse for den enkelte avdelingstype fordelt på grupper av indikasjoner, figur 10. etter enkeltindikasjoner. Det er innrapportert klart flest observasjoner fra kirurgiske og indremedisinske avdelinger. Etterlevelsen ved disse avdelingstypene ligger på henholdsvis 76% og 75%.

Figur 8. Etterlevelse ved observasjoner registrert i 1., 2. og 3. tertial, fordelt på type avdeling. Antall observasjoner er angitt i klamme (n) og omfatter alle observasjoner innen hver avdelingstype per tertial. Det er kun tatt med resultater dersom n omfatter mer enn 10 observasjoner (N=6959).

Figur 9. Samlet etterlevelse i 2023 per grupper av indikasjoner, fordelt på type avdeling. Det er kun tatt med resultater dersom registreringer per avdelingstype omfatter mer enn 10 observasjoner (N=6959)

Figur 10. Etterlevelse per enkelt-indikasjon registrert i 2023, fordelt på type avdeling. Det er kun tatt med resultater dersom registreringer per avdelingstype omfatter mer enn 10 observasjoner (N= 7880)

VEDLEGG

1. Oversikt over datagrunnlag for rapport om etterlevelse av håndhygiene ved norske sykehus, tredje tertial 2023

Tabellen gir en oversikt over observasjoner av etterlevelse av håndhygiene rapportert inn til den nasjonale databanken via NOST fra tredje tertial (T3) samt samlet for året 2023.

RHF	HF/enhet	Avd. T3	Avd. Totalt	Sesj. T3	Sesj. Totalt	Obs. T3	Obs. Totalt	Obs. tilfeldig.* T3	Obs. tilfeldig.* Totalt
H Nord (n = 647)	Bodø (NS_BS)	7	8	30	82	154	451	18	143
	Vesterålen (NS_VS)	1	1	4	6	17	22	-	-
	Narvik (UNN_N)	2	2	17	17	79	79	79	79
	Tromsø (UNN_T)	4	4	12	12	95	95	81	81
H Midt Norge (n = 3773)	Ålesund (AAS_HMR)	3	5	4	20	110	392	110	392
	Kristiansund (KS_HMR)	3	3	6	22	102	335	102	335
	Molde (MS_HMR)	4	4	10	27	129	397	129	397
	Levanger (SL_HNT)	7	8	38	97	175	584	112	422
	Namsos (SN_HNT)	2	4	8	42	53	315	31	259
	St.Olavs Orkdal (SOO)	3	3	3	18	97	365	97	365
	St.Olavs Tr.h. (SOT)	14	17	27	65	462	1117	166	573
	Volda (VS_HMR)	3	3	6	17	79	258	79	258
H Sør-øst (n = 1033)	Diakonhj. (DHDS)	0	2	0	28	0	87	-	-
	Lovisenberg (LDS)	0	1	0	4	0	22	0	22
	Arendal (SSA)	2	2	2	10	90	260	90	260
	Flekkefjord (SSF)	1	1	1	5	63	186	63	186
	Kristiansand (SSK)	2	2	5	21	144	327	144	327
	Notodden (STN)	1	1	5	32	14	97	14	97
	Skien (STS)	0	3	0	7	0	54	0	54
H Vest (n = 1516)	Haraldsplass (HDS)	2	2	8	31	62	272	62	272
	Haukeland (HUS)	5	5	16	60	182	645	151	465
	Stavanger (SUS)	5	5	14	45	191	599	117	359
Totalt for sykehus		71	86	216	668	2298	6959	1645	5346
Sykehjem (n = 130)	Ellingsrud-hjemmet	1	1	3	6	10	21	-	-
	Jødisk bo- og seniorsenter	0	1	0	1	0	<10	-	-
	Kleppestø sykehjem	0	1	0	27	0	67	-	-
	Abildsø-hjemmet	0	2	0	8	0	40	-	-
Totalt for sykehjem		1	5	3	42	3	109	-	-

* Observasjoner fra avdelinger tilfeldig trukket til observasjon, jamfør [Nasjonal standard for observasjon av håndhygiene](#)

2. Andel av ulike kombinasjoner av indikasjoner i datagrunnlaget for tredje tertial 2023

Grupper av indikasjoner	Kombinasjon av indikasjoner	Enkelt indikasjoner				Totalt antall for gruppe (A-E)
		1 Før pasient	2 Aseptisk	3 Kroppsvæske	4 Etter pasient	
A Før pasient	Før pasient (30,8%)	707				795 (34,6%)
	Før pasient + Aseptisk (3,8%)	88	88			
B Før aseptisk	Aseptisk (6,7%)		154			156 (6,8%)
	Kroppsvæske + Aseptisk (0,1%)		2	2		
C Etter kroppsvæske	Kroppsvæske (4,7%)			109		109 (4,7%)
D Etter pasient	Etter pasient (43,9%)				1009	1093 (47,6%)
	Etter pasient +Kroppsvæske (3,7%)			84	84	
E Mellom pasienter	Etter pasient + Aseptisk (1,3%)		29		29	145 (6,3%)
	Etter pasient + Aseptisk +Før pasient (0,6%)	14	14		14	
	Etter pasient + Før pasient (3,4%)	77			77	
	Etter pasient +Kroppsvæske + Aseptisk (0,2%)		5	5	5	
	Etter pasient + Kroppsvæske + Før pasient (0,3%)	6		6	6	
	Kroppsvæske +Før pasient (0,3%)	12		12		
	Kroppsvæske +Aseptisk+ Før pasient (0,1%)	2	2	2		
Totalt fordelt for hver enkelt-indikasjon		906 (34,3 %)	294 (11,1%)	220 (8,3%)	1224 (46,3%)	
Totalt enkelt-indikasjoner		2644 (100%)				
Totalt av grupper av indikasjoner						2298 (100%)